

نگاهی آسیب شناسانه به موسیقی در عزاداری های عاشورایی

پالایش عزاداری ها از موسیقی مبتذل / محرم اگر چه ماه خون و عزاست، لیکن ماه پیروزی و برتری حق بر ظلم و نابرابری است و رمز ماندگار محرم در همین است که تا ظلم هست، مبارزه هم هست و تا زر و زور و تزویر و بت پرستی و بی خدایی هست، فداکاری و ایثار و قیام و جانبازی هم هست و تا یزیدیان هستند، حسینیان هم در برابر او ایستاده اند و این راز محرم است که تا همیشه ماندگار است. محرم با تمام سوگ و عزایش زیبایی های خاص خودش را دارد و به قول ام المصائب پیام آور حادثه کربلا بانوی صبر و ...

نگاهی آسیب شناسانه به موسیقی در عزاداری های عاشورایی

پالایش عزاداری ها از موسیقی مبتذل

محرم اگر چه ماه خون و عزاست، لیکن ماه پیروزی و برتری حق بر ظلم و نابرابری است و رمز ماندگار محرم در همین است که تا ظلم هست، مبارزه هم هست و تا زر و زور و تزویر و بت پرستی و بی خدایی هست، فداکاری و ایثار و قیام و جانبازی هم هست و تا یزیدیان هستند، حسینیان هم در برابر او ایستاده اند و این راز محرم است که تا همیشه ماندگار است. محرم با تمام سوگ و عزایش زیبایی های خاص خودش را دارد و به قول ام المصائب پیام آور حادثه کربلا بانوی صبر و استقامت حضرت زینب کبری (ع) در کربلا جز زیبایی ندیدیم .

کشور ما ایران با تمام قومیت ها و اقوامی که دارد در پس فرهنگ های مختلف، هر شهر و نژادی بنا به نگرش و آداب خود عاشورا را در اصالت بی بدلیش به نوعی با رسم و رسومی خاص برگزار می کند. هریک از این آئین ها زیبایی و تنوع خود را دارد ولی در نهایت همگی به یک پیام مشترک می رسند و آن آزادگی و عشق است؛ بالاترین مرحله عشق یعنی فدا شدن در راه معشوق برای از بین بردن ظلم و ستم. مراسم عزاداری جلوه ای از فرهنگ عاشورا بوده و مجموعه عناصر سازنده این فرهنگ را به صورت غالب در بردارد . عزاداری عاشورا مهم ترین نماد فرهنگ عاشوراست. ارائه ویژگی های اعتقادی و راهبردی امام حسین (ع) در مجالس حسینی، گامی مؤثر در ترویج جنبه های اصولی و صحیح مکتب اسلام ناب محمدی است و نقش بسزایی در معرفی گسترده مذهب شیعه دارد. نگاهی جدید و همه جانبه به تحریف ها و بدعت ها و زدودن آنها گامی مؤثر در ایجاد و گسترش عزاداری خالصا نه و صحیح در جامعه است. با فرا رسیدن ماه محرم الحرام شیعیان نقاط مختلف جهان در صدد برپایی مراسم سوگواری امام حسین (ع) بر می آیند و حضور در این مراسم اولویت اصلی اقشار مختلف مردم قرار می گیرد، اما در طول سالیان اخیر به دلایل مختلف شاهد برخی از انحرافات و عدول از اهداف راستین نهضت حسینی (ع) بوده ایم. با توجه به اینکه کشور ایران به عنوان طلایه دار مذهب مقدس تشیع در همه نقاط جهان شناخته شده است و به نوعی در برپایی مراسم عزاداری امام حسین (ع) الگوی دیگر کشورها محسوب می شود، می طلبد با یک بازنگری تخصصی در برپایی این مراسم، آسیب ها و خرافه هایی که وارد آن شده شناسایی و در رفع آنها تلاش شود.

یکی از آسیب های جدی در عزاداری های محرم رواج سبک ها و اشعاری است که سختی با فرهنگ عاشورا ندارد. اشعار غنایی، مبتذل و تقلیدی از آسیب های شکلی استفاده از موسیقی های لهوی و حرام در عزاداری هاست.

مقام معظم رهبری در این باره می فرمایند:

« من شنیده ام در مواردی از آهنگ های نامناسب استفاده می شود. مثلاً فلان خواننده طاغوتی یا غیرطاغوتی شعر عشقی چرندی را با آهنگی خوانده؛ حالا ما بیاییم در مجلس امام حسین و برای عشاق امام حسین، آیات والای معرفت را در این آهنگ بریزیم و بنا کنیم آن را خواندن؛ این خیلی بد است. » (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مداحان و شاعران اهل بیت 05/05/1384)

ادبیات غنایی در تاریخ ادبیات و ادبیات ایران، تاریخی طولانی دارد، به ویژه آن که این نوع ادبیات در پیوند با ادبیات عرفانی، معنایی دگرگون با همان الفاظ یافته است. امروزه به نظر می آید که رویکرد غالب جامعه و مداحان به اشعار حماسی، بیشتر به سوی این نوع شعر است. در دوره جدید شعر محوریت و جایگاه حاکم پیشین خود را در مداحی ها از دست داده و به عنصری حاشیه ای تبدیل گشته است.

عزاداران محترم در مراسم نوحه خوانی و سینه زنی از سبک های سنتی که حاوی اشعار پر محتوا مرثیه و حماسی است با پرهیز از اشعار سست و واژه های نامأنوس و آهنگ ها و ملودی های سبک و کم ارزش که پاره ای از آنها ترانه های مبتذل را یادآوری می کند و با روی آوردن به آهنگ نوحه های دلنشین و سنتی و حزن انگیز عزاداری ها را قوام بخشد و این سیاق عزاداری یزد را که بحمدالله در کشور شاخص شده است رونق دهند. همانطور که اشعار نوحه ها بیانگر مظلومیت آل الله است و نشان از صلابت و غربت و شهادت دارد باید بیانگر حماسه بی نظیر عاشورا اعلام وفاداری به ولایت برائت از ظالمان و دین ستیزان و نیز اعلام انزجار از ریاکاران و خناسان و مستکبران عالم باشد.

مقام معظم رهبری در این خصوص می فرمایند: «نسبت به همه مراسم عزاداری عرض می کنم...

روضه خوانی شرایط دارد. مداحی هم شرایط دارد. نوحه سینه زنی خواندن هم شرایط دارد. باید کسانی که اینها را تهیه می کنند، می سرایند و می خوانند، مواظب باشند که درست برطبق معارف اسلامی حرف بزنند، تا این سینه زنی، این روضه خوانی و این نوحه خوانی، قدمی در راه عروج مردم به اوج قله افکار اسلامی باشد. این، امروز برای ما لازم است. باید سعی کنند که از اباطیل و مطالب خلاف و کارهای ناشایست و بعضی از کارها که وهن مذهب است و حقیقتاً شایسته دستگاه حسین بن علی علیه السلام نیست، اجتناب شود. » (بیانات مقام معظم رهبری در جمع علما، طلاب و روحانیان، در آستانه ماه « محرم »

1372/03/26) استفاده از موسیقی هایی با آهنگ های لهوی و حرام یا حتی موسیقی هایی که بیشتر حالت طرب و شادمانی دارند با روح مجالس عزاداری امام حسین (ع) منافات دارد. متأسفانه بعضاً مشاهده می شود برخی مداحان ترانه های لس آنجلسی امروز را گوش می دهند و برای آن آهنگ محتوایی جهت عرضه در مجلس عزای حسینی تهیه می نمایند. که این امر بدون شک ناپسند و هتک حرمت مجالس عزاداری است.

مقام معظم رهبری در این مورد می فرمایند: «چیزی که بنده در بعضی از جلسات مداحی اطلاع پیدا کردم استفاده از مدح ها و تمجیدهای بی معناست که گاهی هم مضر است. فرض کنید راجع به حضرت ابوالفضل صحبت می شود بنا کنند از چشم و ابروی آن بزرگوار تعریف کردن مثلاً قربون چشمت بشم، مگر چشم قشنگ در دنیا کم است؟ مگر ارزش ابوالفضل به چشم های قشنگش بوده... اینها سطح معارف دینی ما را پایین می آورد. معارف شیعه در اوج اعتلاست... ارزش ابوالفضل العباس به جهاد و فداکاری و اخلاص و معرفت او به امام زمانش است، به صبر و استقامت اوست، به آب نخوردن اوست... (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار مداحان و شاعران اهل بیت، 05/05/1384). ایشان در جایی با اشاره به تخلیه کردن حادثه عاشورا از پیرایه های مضر فرموده اند: «باید حادثه عاشورا را از پیرایه های مضر خالی کنیم... به طور کلی باید

بگویم که این حادثه - به عنوان پشتوانه نهضت و انقلاب - باید آبرومند و پرتپش و پرقدت باقی بماند. اگر برخورد امروز ما با این حادثه، مثل روضه خوانی باشد که در پنجاه سال قبل برخورد می کرد - یعنی چیزی را در جایی می دید و مثلاً بر حسب احتمال ذهنی، آن را ترجیح می داد و نقل می کرد و مؤمنین را می گریاند و هم آنها و هم خود او به ثواب می رسیدند، ممکن است به حادثه ضرر بزنیم. سخنرانی در دیدار با اعضای جامعه روحانیت مبارز و مجمع روحانیون مبارز تهران، علما و ائمه ی جماعت و... (11/05/1368) حضرت امام خمینی(ره) هم در این خصوص رهنمود هایی داشته اند که به طور خلاصه و دسته بندی شده می توان به موارد زیر اشاره کرد: حضرت امام (ره) می فرمودند:

1) در نوحه ها و اشعار به طور کوبنده فجایع و ستمگری های، ستمگران هر عصر یاد آوری شود.

2) دشمنان اسلام آمریکا و ... است، به طور کوبنده یاد آوری و لعن و نفرین شود.

3) مردم را سوق به اسلام و مسائل آن بدهند.

4) مردم را مهیا برای فداکاری بکنند.

5) زیاد روضه بخوانند و دو کلمه نباشد.

6) به صورتی روضه بخوانند که مردم مانند اهل بیت (ع) با ستمگران سازش نکنند.

در اینجا لازم است که خطبا و مداحان عزیز توصیه های امام (ره) را گوش فرا دهند و این موضوعات را سر لوحه خود قرار دهند و سخنرانی و مداحی خود را حول این محورها تنظیم کنند. چرا که عمل به توصیه امام را حل باعث زنده نگه داشتن هدف اصلی سیدالشهداء که همان مبارزه با طاغوت و ستمگری است موجب می شود.

نوحه سرایی و مرثیه گویی برای سیدالشهدا به قدمت تاریخ ادبیات و فرهنگ ما می باشد اما در این میان بعضی از نوحه ها مغایر با جایگاه و شأن و شکوه و عظمت امام حسین و یاران وفادار او می باشد. بعضی از افراد تصور می کنند هر چقدر تغییر و موضوع ظلم به امام حسین(ع) را پررنگ تر کنند سوز دل ها بیشتر می شود در حالی که این گونه رفتارها ارتباطی با سوز دل عزاداران ندارد بنابراین تقلید از ریتم ها و آهنگ های نادرست و جلف و تنظیم نوحه ها بر اساس آهنگ های موجود اهانتی بزرگ به سوگ امام حسین(ع) و سوگواران دل سوخته اش می باشد. استفاده از ابزار موسیقی در دسته های عزاداری هم مغایر با روحیه حاکم بر سوگواری و هم ممکن است مورد سوء استفاده قرار گیرد بنابراین استفاده از اینگونه افراد هرچه محدودتر باشد بهتر و موزون تر می باشد. همگان باید ضمن بازشناسی و تأمل در فلسفه و ابعاد گوناگون این نهضت، در صیانت و حفاظت از این فرهنگ فراگیر در مقابل امواج جهالت ها، بدعت ها، آسیب ها، تحریف ها و انحرافات پدید آمده و رفتارهای موهن و غیرمعقول و خلاف موازین شرعی در زمینه مراسم عزاداری و برنامه های سوگواری و نیز صیانت و نگهداری از روشهای اصیل و سنتی عزاداری ضمن بررسی راهکارهای تقویت و توسعه آن متناسب با روح حماسی عاشورا و ذوق، سلیقه و گرایش های نسل امروز هوشیار، دقیق و کوشا باشیم تا از خدشه دار شدن شئون حماسه عظیم عاشورا جلوگیری گردد.

رسالت : نغمه الحسینی